

УДК 330.341.1-025.27(7/8)

ІННОВАЦІЙНІ КЛАСТЕРИ США ЯК ФАКТОР ЗРОСТАННЯ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ КРАЇНИ

Оніпко Т.А.

Вищий навчальний заклад Укоопспілки
«Полтавський університет економіки і торгівлі»

У статті висвітлено роль інноваційних кластерів США у контексті зростання конкурентних переваг країни. Виявлено, що інноваційні кластери США діють не лише у швидко зростаючих галузях сучасної ринкової економіки, але й у традиційних. Відзначено, що особливістю інноваційних кластерів США є їх високий рівень експортоорієнтованості та володіння значними обсягами венчурного капіталу. Важливою перевагою американських інноваційних кластерів є також те, що їх діяльність заснована на принципах державно-приватного партнерства й орієнтована на швидку комерціалізацію результатів науково-дослідних розробок. Досвід діяльності всесвітньо відомих «Кремнієвої Долини» та Бостонського біофармацевтичного кластера переконує в тому, що важливе місце в їх розвитку посідають «мозкові центри» – університети та науково-дослідні інститути.

Ключові слова: інноваційний кластер, інновації, венчурний капітал, державно-приватне партнерство, регіон, конкурентоспроможність, конкурентні переваги.

Постановка проблеми. Упродовж останніх десятиліть інноваційні кластери стали каталізатором інноваційного розвитку національних економік та зростання їх конкурентоспроможності. З огляду на це процеси створення та функціонування інноваційних кластерів набувають актуальності та практичного значення. Нині більшість країн світу обрали кластери головним стимулом для модернізації своїх економік. Серед країн-першопочатківців кластеризації економіки, безперечно, лідируючі позиції займають Сполучені Штати Америки, які раніше від інших зайнялися проблемою розвитку регіональних економік на основі кластерного підходу. Загалом формування та зміцнення регіональних інноваційних кластерів є одним із найважливіших національних пріоритетів США.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемою кластеризації економіки США переймаються експерти Ради з питань конкурентоспроможності США і науковці Інституту стратегії та конкурентоспроможності при Гарвардській бізнес-школі (США), який очолює відомий американський економіст М. Портер. Проблему кластеризації економіки США у контексті теорії зростання конкурентних переваг також досліджують американські вчені Дж. Берковіц, Е. Глейзер, М. Енрайт, В. Керр, Дж. Кортрайт, Д. Одретч, А. Саксеніан, М. Сторпер, С. Розенфельд, М. Фельдман, Й. Френсіс та ін. До вивчення процесів кластеризації американської економіки долучилися Т. Андерсон, К. Кетелз, Г. Ліндквіст, О. Солвелл (Швеція), П. Дероше, Ж. Дюрантон (Канада), Р. Мартін, П. Санлі (Велика Британія) та ін.

Світовий досвід формування та розвитку інноваційних кластерів, у тому числі США, досліджують вітчизняні науковці, зокрема, З.С. Варналій, М.П. Войнаренко, В.І. Захарченко, О.А. Єрмакова, М.О. Кизим, В.М. Осіпов, С.І. Соколенко, Л.І. Федулова, В.І. Чужиков.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. У дослідженнях закордонних та вітчизняних науковців акцентовано на тому, що інноваційні кластери сприяють інноваційному розвитку економік країн та окремих регіонів

і підвищенню рівня їх конкурентоспроможності. Разом з тим потребують глибшого дослідження такі аспекти проблеми, як значення венчурного капіталу та ефективного використання інтелектуального потенціалу для успішного розвитку інноваційних кластерів, доцільність державно-приватного партнерства у процесі кластеризації економіки. Недостатньо висвітленим є питання щодо причин активізації інноваційних кластерів у галузях сфери послуг (фінансові послуги, страхові послуги, телекомунікаційні послуги, туризм, логістика, консалтинг, дистрибуція та електронна комерція).

Мета статті. Головною метою статті є обґрунтування ролі інноваційних кластерів США як фактора зростання конкурентних переваг країни.

Виклад основного матеріалу. У рейтингу країн за індексом глобальної конкурентоспроможності, який щорічно складається Всесвітнім Економічним Форумом (WEF), США утримує лідируючі позиції. Зокрема, в 2016-2017 рр. країна, як і в попередні роки, посіла третє місце в рейтингу 138 країн, поступившись лише Швейцарії та Сінгапуру [1, с. 356-357]. При цьому за складовою «Стан кластерного розвитку» (субіндекс «Рівень розвитку бізнесу») США нині отримали в рейтингу перше місце, випередивши інші країни з високим рівнем кластеризації економіки – Німеччину, Велику Британію, Швецію та Японію. За складовими «Здатність до інновацій» та «Витрати компаній на НДДКР» (субіндекс «Інновації») США нині утримують друге місце [1, с. 357]. Згідно звіту «Глобальний інноваційний індекс 2017 р.», підготовленого спільно Корнелльським університетом, Школою Бізнесу INSEAD та Всесвітньою організацією інтелектуальної власності (WIPO), у п'ятірку провідних країн-новаторів потрапили Швейцарія, Швеція, Нідерланди, США і Велика Британія [2].

Сполучені Штати Америки упродовж 1990-х років у числі перших серед країн світу активно почали перейматися проблемою розвитку економік регіонів на основі кластерного підходу. Головним розробником кластерної моделі розвитку США вважається відомий американський економіст М. Портер. У його працях «Конкурентні пе-

реваги країн» (1990 р.) та «Конкуренція» (1998 р.) була сформована теорія національної та місцевої конкурентоспроможності в контексті світової економіки, в якій саме кластерам відводилася провідна роль. На думку вченого, кластери краще узгоджуються з характером конкуренції та джерелами досягнення конкурентних переваг, ніж традиційні групування компаній чи галузей економіки, оскільки вдало поєднують елементи кооперації і конкуренції, базуючись на міжгалузевих зв'язках [3, с. 256].

Практичне застосування ідей М. Портера знайшло підтвердження у методиці виявлення та оцінювання діяльності кластерів, розробленої Інститутом стратегії та конкурентоспроможності США при Гарвардській бізнес-школі. Спільними зусиллями даного Інституту та Управління економічного розвитку США (структурний підрозділ Міністерства Торгівлі США) від початку 2000-х років у країні реалізується проект «US cluster mapping», що нині забезпечує понад 50 млн. відкритих даних про кластери та розвиток регіонів США з метою стимулювання їх економічного зростання і конкурентоспроможності [4]. Рада з питань конкурентоспроможності США, мета якої полягає у підвищенні конкурентоспроможності економіки США на світовому ринку, також переймається проблемою інноваційних кластерів. Запорукою ефективної діяльності цієї неприбуткової організації є те, що вона об'єднує провідних представників бізнесу, науковців та урядовців, а результатом спільних зусиль – розробка рекомендацій, зокрема щодо оптимального використання потенціалу кластерів [5].

Інноваційні кластери є важливими для економіки США тому, що вони є її своєрідними «будівельними блоками», сприяючи генеруванню інновацій, зростанню кількості робочих місць та підвищенню заробітних плат, забезпечуючи можливості для інвестування бізнесу та експортної діяльності. В економіці США інноваційні кластери об'єднують більше половини підприємств країни і забезпечують понад 30% зайнятості та 60% ВВП країни [4].

Загалом для США характерна ліберальна модель кластерної політики, особливістю якої є те, що провідну роль у кластеризації економіки країни відіграють органи регіональної влади (уряди штатів), які спільно з потенційними учасниками кластерів розробляють та реалізують кластерні стратегії і програми. В умовах ліберальної моделі кластерної політики США учасникам кластерів гарантується високий рівень економічної свободи. Найбільш активними у розвитку регіональної економіки з використанням кластерного підходу виявилися такі штати як Аризона, Вашингтон, Джорджія, Іллінойс, Каліфорнія, Кензас, Колорадо, Коннектикут, Массачусетс, Міннесота, Мічиган, Нью-Джерсі, Нью-Йорк, Огайо, Орегон, Північна Кароліна, Флорида. Пріоритетними напрямками інноваційних кластерів є такі: аерокосмічна галузь та оборонне виробництво, автомобілебудування, бізнес-технології та біофармацевтика, бізнес-

послуги, фінансові послуги, страхові послуги, мікроелектроніка, інформаційно-комунікаційні технології, електронна комерція, енергозберігаючі технології, логістика.

Згідно методики «US cluster mapping», у США виділяють два види кластерів: «торгові» (traded) з високою експортоорієнтованістю, що обслуговують ринки інших регіонів чи країн і зосереджуються в регіонах, які забезпечують їм специфічні конкурентні переваги; локальні (local), що задовольняють продуктами чи послугами передусім місцевий ринок. Співвідношення рівня зайнятості в експортоорієнтованих кластерах складає 36%, у локальних – 64%. Однак 96,5% патентів припадає на «торгові» кластери, що свідчить про високий рівень їх інноваційності [4]. Наприклад, упродовж 1998-2014 рр. кількість патентів у «торгових» кластерах (галузь інформаційних технологій) зросла більше ніж у два рази. За цей же період удвічі зросла кількість патентів у «торгових» кластерах, що діють у таких галузях як комунікаційне обладнання і послуги, аерокосмічні засоби і оборона [4].

Інноваційні кластери США успішно розвиваються як у промисловій сфері, так і сфері послуг, як у традиційних, так і швидко зростаючих галузях сучасної економіки. Експерти Інституту стратегії та конкурентоспроможності США визначили «торгові» кластери за 51 галузеву групу, відповідно локальні – за 16. До галузевих груп «торгових», тобто експортоорієнтованих кластерів, віднесені: аерокосмічна і оборонна галузь, інформаційні технології, автомобілебудування, біофармацевтика, виробництво медичного обладнання, енергетика, бізнес-послуги, фінансові послуги, страхування, дистрибуція і електронна комерція, екологічні послуги, готельно-туристична індустрія, освітні послуги, транспорт і логістика, комунікації тощо. До галузей локальних кластерів віднесені: виробництво побутових товарів, продукування їжі та напоїв, індустрія розваг, нерухомість, роздрібна торгівля, медичні послуги, комунальні послуги [4].

Згідно даних «US cluster mapping», нині у регіонах США налічується майже 500 «торгових» кластерів. Найбільша кількість «торгових» кластерів припадає на штат Айдахо – 12, відповідно Айова – 18, Алабама – 24, Арканзас – 22, Вісконсин – 18, Джорджія – 10, Нью-Йорк – 10, Іллінойс – 10, Індіана – 14, Каліфорнія – 14,

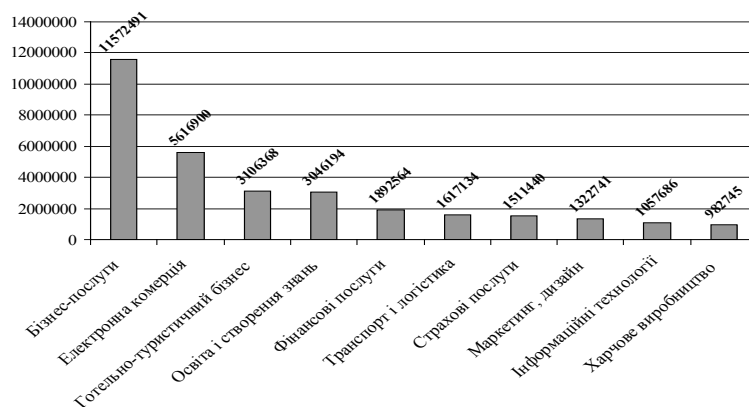

Рис. 1. Чисельність зайнятих у «торгових» кластерах США за галузями, 2014 р.

Джерело: розроблено автором за даними [4]

Канзас – 12, Кентуккі – 16, Коннектикут – 15, Луїзіана – 12, Массачусетс – 10, Міннесота – 11, Нью-Гемпшир – 13, Огайо – 12, Орегон – 12, Південна Кароліна – 17, Північна Кароліна – 12, Теннессі – 20, Юта – 12 [4]. Таким чином, «торгові» кластери функціонують не лише в регіонах з високим рівнем соціально-економічного розвитку, але й у менш розвинених, які теж намагаються стати конкурентоспроможними за рахунок максимального використання свого природного та кадрового потенціалу.

На рис. 1 наведено дані про показники зайнятості в «торгових» кластерах США за галузями. Найбільша чисельність працюючих у таких кластерах припадає на галузь бізнес-послуг – майже 11,6 млн. чол., а також дистрибуцію і електронну комерцію – понад 5,6 млн. чол.

Упродовж 1998-2014 років відбулося суттєве збільшення «торговими» кластерами США кількості робочих місць у ряді галузей. Так, у галузі бізнес-послуг за вказаний період було створено понад 4 млн. робочих місць, що пов'язано зі зростанням споживчого попиту на консалтинг, комп'ютерні, проектно-конструкторські послуги, послуги щодо працевлаштування тощо. Разом з тим помітно зросла кількість робочих місць у «торгових» кластерах в інших галузях сфери послуг, як-от дистрибуція та електронна комерція, готельно-туристичний бізнес, освіта, фінансові послуги, транспорт і логістика, страхові послуги, маркетинг і дизайн, інформаційні технології, що також свідчить про зростання попиту споживачів на мобільні та якісні послуги.

На рис. 2. наведено дані про середньорічну заробітну плату у «торгових кластерах» США за окремими галузями. Лідерами за рівнем заробітних плат є «торгові» кластери галузі фінансових послуг, генерування і передачі електроенергії, інформаційних технологій, виробництва та транспортування нафти й газу, біофармацевтики. Представлені на рис. 2 галузі більшою мірою є наукомісткими і високотехнологічними; такі, що відповідають вимогам сучасного ринку; вимагають компетентних кадрів і відповідно їх матеріального стимулювання.

Зазначимо, що мають місце відмінності у кількості патентів інноваційних кластерів США залежно від галузей, в яких вони діють. У табл. 1 наведено дані по 13 штатах країни, які

практикують кластерний підхід до розвитку тих чи інших галузей. Високий рівень інноваційності кластерів підтверджує значна кількість виданих за один рік патентів у нових і водночас перспективних галузях, як-от інформаційні технології, біофармацевтика, маркетинг та дизайн, дистрибуція та електронна комерція. Разом з тим традиційні галузі економіки США, у тому числі аерокосмічна та оборонна, автомобілебудування, технології виробництва і важке машинобудування, виробництво і транспортування нафти й газу чи харчове виробництво, не вичерпали свій інноваційний потенціал. Підтвердженням цього, наприклад, є автомобілебудівний кластер в штаті Мічиган, який за рік спромігся отримати понад 1 тис. патентів.

Таблиця 1

Кількість патентів у провідних галузях інноваційних кластерів за окремими штатами США, 2014 р.

Штат США	Провідна галузь	Кількість патентів
Каліфорнія	Інформаційні технології	12 тис. 932
Мічиган	Автомобілебудування	1 тис. 167
Вашингтон	Аерокосмічна галузь та оборона	389
Південна Кароліна	Технології виробництва і важке машинобудування	217
Делавер	Біофармацевтика	56
Оклахома	Виробництво та транспортування нафти й газу	37
Массачусетс	Освіта і створення знань	23
Міннесота	Маркетинг, дизайн	11
Іллінойс	Дистрибуція та електронна комерція	10
Флорида	Готельно-туристичний бізнес	9
Орегон	Харчове виробництво	6
Аризона	Бізнес-послуги	4
Нью-Йорк	Фінансові послуги	3

Джерело: розроблено автором за даними [4]

Прикметно, що між штатами США відбувається конкурентне змагання за лідерство в рейтингах інноваційного розвитку. Наприклад, згідно рейтингу найбільш інноваційних штатів США, підготовленого американським інформаційним агентством Bloomberg у 2016 р., провідними штатами-новаторами визнані Массачусетс, Каліфорнія, Вашингтон, Нью-Джерсі і Меріленд [7]. Для цих штатів характерними є висока інтенсивність НДДКР, концентрація високотехнологічних компаній, значна кількість наукових кадрів і патентна активність. Високий рівень інноваційного розвитку зазначених штатів пояснюється активною діяльністю в їх межах інноваційних кластерів.

Генераторами знань та інновацій у США, як і раніше, залишаються, навчальні заклади. За даними сайту U.S. News&World, у рейтингу найбільш інноваційних навчальних закладів країни 2016 р. список очолює Аризонський

Рис. 2. Середньорічна заробітна плата у «торгових» кластерах США (у доларах США) за галузями, 2014 р.

Джерело: розроблено автором за даними [4]

Державний Університет (штат Аризона). До п'ятірки інноваційних лідерів серед 1500 навчальних закладів США також потрапили університет Стенфорда (штат Каліфорнія), Массачусетський технологічний інститут (штат Массачусетс), Державний університет Джорджії (штат Джорджія) і університет Меріленда (штат Меріленд) [8]. Так, в Аризонському Державному Університеті студентами успішно запущений стартап SafeSipr з метою проектування та виготовлення водоочисних приладів. У цьому ж закладі в 2015 р. було запроваджено декілька освітніх програм з метою розширення доступу населення до вищої освіти. Зокрема, в рамках програми «План отримання вищої освіти спільно зі Starbucks» передбачено отримання онлайн-освіти працівниками відомої кавової компанії Starbucks за рахунок фірми [9].

Найвідомішими інноваційними кластерами США є кластер інформаційних технологій «Кремнієва Долина», агротуристичний виноробний кластер і кластер кіноіндустрії «Голлівуд» у штаті Каліфорнія; Бостонський біофармацевтичний кластер і кластер інформаційних технологій «Бостонське Шоссе 128» (Східна Кремнієва Долина) у штаті Массачусетс; фінансовий кластер у штаті Нью-Йорк; автомобільний кластер у Детройті (штат Мічиган).

Найбільш відомим у світі інноваційним кластером США, який володіє значними конкурентними перевагами, є кластер інформаційних технологій «Кремнієва Долина» (Silicon Valley), засновники якого вважаються першопрохідцями у застосуванні кластерного підходу. Швидкому зростанню «Кремнієвої Долини» сприяла концентрація в штаті Каліфорнія значних обсягів венчурного капіталу (1/3 усього венчурного капіталу США). До кластера нині залучено 87 тис. компаній різних галузей, у тому числі 17 тис. стартапів, десятки науково-дослідницьких центрів. Успішний інноваційний розвиток «Кремнієвої Долини» також пов'язаний із зосередженням у кластері провідних університетів – Стенфордського та Каліфорнійського. Близько 40% спеціалістів США у галузі електроніки, інформатики та обчислювальної техніки працюють у цьому кластері. Загалом зайнятість у кластері складає понад 2 млн. осіб, які працюють у різних галузях [10].

Американська дослідниця А. Саксеніан, визнаючи цінність передачі знань як основного фактору успіху «Кремнієвої Долини», зазначає, що підприємці розглядають соціальні взаємовідносини як важливий аспект їх бізнесу [11, с. 33]. Однією із головних причин успішного розвитку кластера є його здатність залучати кращих спеціалістів із усього світу. Диверсифікація ресурсів людського і технологічного капіталу посилює продуктивні та інноваційні можливості кластера. Для кластера характерним є середовище з високим рівнем конкуренції, тому в середньому у ньому виживає лише одна із 20 нових компаній [12, с. 62]. Особлива інноваційна бізнес-культура і здатність до ризиків сприяли створенню в «Кремнієвій Долині» унікального клімату, який складно відтворити в інших країнах.

У 2016 р. обсяги продаж продукції 150 найбільш потужними компаніями «Кремнієвої Долини» досягли 849 млрд. дол. США (порівняно з 2015 р. зростання складає 2%). У десятку най-

більш успішних компаній 2016 р. за критерієм обсягів продаж увійшли: біофармацевтична компанія «Coherus BioSciences Inc.», відповідно біотехнологічна – «Exelixis», компанія-виробник медичного обладнання «Nevro Corp.», компанія-виробник обчислювальної техніки та програмного забезпечення «Nutanix», компанія-виробник сонячних батарей «SolarCity», компанія-виробник електромобілів «Tesla Motors», компанія, що спеціалізується на комунікаціях «Twilio», компанія-виробник носіїв інформації «Pure Storage», компанія в галузі сонячної енергетики «SunPower», компанія-виробник соціальних мереж «Facebook» [10].

У 2016 р. обсяги чистого прибутку 150 найбільш потужними компаніями «Кремнієвої Долини» досягли 142 млрд. дол. США (порівняно з 2015 р. зростання складає 6,8%). При цьому найбільші обсяги чистого прибутку отримали: «Facebook», Інтернет-компанія «eBay», міжнародний конгломерат компаній «Alphabet Inc.», що спеціалізується у галузі комп'ютерних програм та телекомунікацій, компанія з виробництва програмного забезпечення в галузі інформаційної безпеки, зокрема антивірусів «Symantec», компанія-виробник мультимедійних та комунікаційних пристроїв «NVIDIA», компанія в галузі інформаційних технологій «Hewlett-Packard Enterprise», компанія-виробник напівпровідників «Applied Materials, Inc.», компанія в галузі інформаційних технологій «HP Inc.», компанія з виробництва відеоігор «Electronic Arts», компанія, що займається розробкою програмного забезпечення «Adobe Systems» [10].

Загалом у кластері концентруються високотехнологічні компанії, діяльність яких пов'язана з виробництвом комп'ютерів, електронних компонентів, напівпровідників, програмного забезпечення, медичного обладнання, аудіо та відео апаратури. «Кремнієва Долина» є виробником таких світових брендів як Adobe, Hewlett-Packard, Intel, Google, Yahoo!, eBay, Cisco, Apple, Symantec та ін. [10]. Відома високотехнологічна компанія «Microsoft», підрозділ якої розташований у «Кремнієвій Долині», у 2016 р. розробила перший у світі повністю незалежний голографічний комп'ютер, який може інтегрувати голограми високої чіткості у реальний світ. Тим самим інноваційний продукт HoloLens сприятиме поєднанню цифрового світу з реальним [13].

Штат Массачусетс – це один із провідних центрів у галузі наук про життя не лише США, але й світу, в якому зосереджені університети та клініки, що здійснюють наукові біотехнологічні дослідження, а також висококваліфікований персонал. За даними сайту «Genetic Engineering & Biotechnology News», у рейтингу 10 провідних біофармацевтичних кластерів США (2017 р.) Бостонський біофармацевтичний кластер (Boston biopharmaceutical cluster) штату Массачусетс, як і в попередні роки, займає перше місце [14]. Рейтинг визначався за такими критеріями: обсяги фінансування біомедичних досліджень з боку Національного інституту охорони здоров'я (NIH), який підпорядкований Департаменту охорони здоров'я та людських служб США; обсяги венчурного капіталу; кількість виданих патентів; кількість та площа лабораторій; чисельність зайнятих у кластері. Упродовж 2016–2017 рр. штат

Массачусетс отримав з боку NIH 2 тис. 169 грантів на загальну суму понад 1 млрд. дол. США, було укладено 78 угод на венчурне фінансування загальною сумою понад 3 млрд. дол. США. За цей період у штаті було видано майже 6,5 тис. патентів у галузі наук про життя [14].

Лише у Бостонському біофармацевтичному кластері нині працюють понад 74 тис. професіоналів у галузі фармацевтики, біотехнологій та виробників медичного устаткування, а також 450 тис. – у галузі охорони здоров'я [15]. Кластер випускає широкий спектр конкурентоспроможної продукції, як-от біологічні та біофармацевтичні продукти, у тому числі продукти для здоров'я та краси, хірургічні та стоматологічні інструменти, медичне устаткування, офтальмологічну продукцію, предмети діагностики, медичні контейнери.

Запорука успіху Бостонського біофармацевтичного кластера полягає у близькості та тісних взаємозв'язках між його учасниками. Важливим фактором, що обумовлює високий рівень інноваційності кластера є зосередженість у регіоні провідних інноваційних дослідницьких центрів та науково-освітніх закладів, включаючи всесвітньо відомі Бостонський, Гарвардський та Массачусетський університети, Массачусетський технологічний інститут. Фінансову основу інноваційної діяльності кластера передусім складає венчурний капітал, сконцентрований у штаті Массачусетс. У кластері відкриті представництва відомих міжнародних фармацевтичних та біотехнологічних компаній – Amgen, Novartis, Pfizer, Sanofi Genzyme. Паралельно з крупними компаніями у кластері представлено малий та середній бізнес.

У травні 2017 р. у межах Бостонського біофармацевтичного кластера провідною фармацевтичною компанією Китаю «Qilu Pharmaceutical» було започатковано інноваційний центр Qilu Boston Innovation Center (QBIC), що слугуватиме інкубатором для вирощування біотехнологічних стартапів, яким надаватиметься підтримка щодо реалізації їх ідей, швидкої комерціалізації результатів НДДКР з метою задоволення клінічних потреб. Разом з тим «Qilu Pharmaceutical» було відкрито «QLB Biotherapeutics Inc.» (QLB Bio) – біотехнологічну стартап-компанію, що спеціалізуватиметься на розвитку біологічної терапії та імунотерапії онкологічних захворювань. Загальний обсяг інвестицій китайської компанії у Бостон склав 40 млн. дол. США [16].

Останнім часом у США як на національному, так і регіональному рівні все більше уваги приділяється підтримці конкретних регіональних кластерів, що в кінцевому результаті має призвести до зростання конкурентних переваг країни. Підтвердженням цього є формування Управлінням в справах малого бізнесу (SBA) у 2010 р. «Регіональної кластерної ініціативи». У рамках цієї ініціативи SBA було розроблено дві програ-

ми: «Регіональні інноваційні кластери» і «Кластери в галузі передових оборонних технологій». Кластерам, яких обрали для участі в цих програмах, надходить фінансова підтримка від SBA для забезпечення інноваційного розвитку малого бізнесу. У 2012 р. Адміністрацією Президента США була започаткована програма «Стимулювання інновацій і створення робочих місць» у віддалених та важкодоступних районах Америки», згідно якої кластери в різних штатах країни отримують фінансування з різних урядових відомств, включаючи Управління в справах малого бізнесу, Міністерство торгівлі, Міністерство праці, Міністерство оборони тощо [17].

Висновки і пропозиції. Таким чином, інноваційні кластери США є фактором зростання конкурентних переваг країни. Прийняті останнім часом у країні закони і програми з підтримки регіональних інноваційних кластерів дозволили зміцнити позиції малого і середнього бізнесу і вивести його на конкурентоспроможний рівень. Особливістю інноваційних кластерів США є їх розташування в певному регіоні з максимальним використанням його природного та кадрового потенціалу. Практично в усіх штатах США швидкими темпами зростають інноваційні кластери в галузях сфери послуг, включаючи бізнес-послуги, дистрибуцію та електронну комерцію, фінансові послуги, страхові послуги, інформаційні технології, маркетинг та дизайн. Однією з найважливіших переваг американських інноваційних кластерів є те, що їх діяльність заснована на принципах державно-приватного партнерства і орієнтована на швидку комерціалізацію результатів НДДКР. Характерним для інноваційних кластерів США є концентрація в них значних обсягів венчурного капіталу. Важливу роль в успішному розвитку американських інноваційних кластерів відіграють «мозкові центри» – університети, науково-дослідні інститути, лабораторії, оскільки кластери базуються на тісній взаємовигідній співпраці науки та виробництва. Відтак високотехнологічна продукція інноваційних кластерів США є конкурентоспроможною на світовому ринку.

Є сенс у тому, щоб надалі продовжити вивчення досвіду функціонування інноваційних кластерів у різних країнах світу, в тому числі США. На нашу думку, вартує уваги той факт, що інноваційні кластери США діють не лише у швидко зростаючих галузях сучасної економіки, але й у традиційних. З огляду на це інноваційні кластери можуть слугувати стимулом для відродження в Україні традиційних галузей (аерокосмічна галузь, автомобілебудування, енергетика, агропромислове виробництво) і водночас каталізатором розвитку перспективних напрямів (альтернативні джерела енергії, інформаційні технології, телекомунікації, біотехнології, нанотехнології, екотуризм тощо).

Список літератури:

1. The Global Competitiveness Report 2016-2017. Insight Report. World Economic Forum. – 383 p. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www3.weforum.org/docs/GCR2016-2017/05FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport2016-2017_FINAL.pdf
2. Глобальный инновационный индекс 2017 г. Сайт Всемирной организации интеллектуальной собственности (WIPO). 15-06-2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.wipo.int/pressroom/ru/articles/2017/article_0006.html
3. Портер М. Конкуренция / М. Портер. – М.: Издат. дом «Вильямс», 2005. – 608 с.
4. U.S. cluster mapping [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://clustermapping.us/>
5. About the U.S. Council on Competitiveness [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.compete.org/about/about-council>
6. Delgado M. Defining clusters of related industries. Working Paper / М. Delgado, М. Е. Porter, S. Stern. – National Bureau of Economic Research. Massachusetts, August 2014. – 47 p. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://clustermapping.us/sites/default/files/files/resource/Defining%20Clusters%20of%20Related%20Industries%20-%20NBER%20Working%20Paper%2020375.pdf>
7. Here are the most innovative states in America in 2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2016-12-22/here-are-the-most-innovative-states-in-america-in-2016>
8. Most Innovative Schools / National Universities [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.usnews.com/best-colleges/rankings/national-universities/innovative>
9. ASU tops U.S. News & World Report list of most innovative schools [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://asunow.asu.edu/content/asu-tops-us-news-world-report-list-most-innovative-schools>
10. SV150 Top 10: The best and worst performers [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.siliconvalley.com/2017/05/01/sv150-top-10-the-best-and-worst-performances/>
11. Saxenian AnnaLee. Regional Advantage: Culture and Competition in Silicon Valley and Route 128 / AnnaLee Saxenian. – Cambr.; Mass.; Lnd.: Harvard UP. – 1999. – 226 p.
12. Губайдуллина Ф.С. Международный опыт кластерной политики в промышленно развитых странах / Ф.С. Губайдуллина // Современная конкуренция. – 2010. – № 4(22). – С. 54-69.
13. Five Innovative Tech Products Coming in 2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.uloop.com/news/view.php/186849/5-Innovative-Tech-Products-Coming-in-2016>
14. Top 10 U.S. Biopharma clusters. June 05, 2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.genengnews.com/the-lists/top-10-us-biopharma-clusters/77900917>
15. Boston biotech cluster [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.liftstream.com/boston-biotech-cluster.html>
16. Biotechnology incubator opens doors in Boston. 2017-05-22 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://usa.chinadaily.com.cn/epaper/2017-05/22/content_29438919.htm
17. Попова М.Л. Кластеры в США: роль и место малого бизнеса / М.Л. Попова // Вестник Карагандинского государственного университета. – 2016. – № 4 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://articlekz.com/article/13048>

Онишко Т.А.

Высшее учебное заведение Укоопсоюза
«Полтавский университет экономики и торговли»

ИННОВАЦИОННЫЕ КЛАСТЕРЫ США КАК ФАКТОР ВОЗРАСТАНИЯ КОНКУРЕНТНЫХ ПРЕИМУЩЕСТВ СТРАНЫ

Аннотация

В статье освещена роль инновационных кластеров США в контексте возрастания конкурентных преимуществ страны. Выявлено, что инновационные кластеры США действуют не только в быстрорастущих отраслях современной рыночной экономики, но и в традиционных. Отмечено, что особенностью инновационных кластеров США является их высокий уровень экспортоориентированности и владение значительными объемами венчурного капитала. Важным преимуществом американских инновационных кластеров является также то, что их деятельность основана на принципах государственно-частного партнерства и ориентирована на быструю коммерциализацию результатов научно-исследовательских разработок. Опыт деятельности всемирно известных «Кремниевой Долины» и Бостонского биофармацевтического кластера убеждает в том, что важное место в их развитии занимают «мозговые центры» – университеты и научно-исследовательские институты.

Ключевые слова: инновационный кластер, инновации, венчурный капитал, государственно-частное партнерство, регион, конкурентоспособность, конкурентные преимущества.

Onipko T.A.

Higher Educational Establishment of Ukoopspilka
«Poltava University of Economics and Trade»

U.S. INNOVATION CLUSTERS AS A GROWTH FACTOR OF COMPETITIVE ADVANTAGES OF THE COUNTRY

Summary

The article highlights the role of U.S. innovation clusters in the context of growth of competitive advantages of the country. It is found that U.S. innovation clusters operate not only in the rapidly growing sectors of the modern market economy, but also in the traditional ones. It is noted that the feature of U.S. innovation clusters is their high level of export-orientation and the possession of significant volumes of venture capital. The important advantage of U.S. innovation clusters is that their activities are based on the principles of public-private partnership and focused on the rapid commercialization of the results of research development. The experience of the world-famous «Silicon Valley» and Boston biopharmaceutical cluster convinces us that the «brain centers» – universities and research institutes play an important role in their development.

Keywords: innovation cluster, innovation, venture capital, public-private partnership, region, competitiveness, competitive advantages.